

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף כו

משנה: נכסים שיש להם אחריות: קרקעות, והם נקראים כך משום שכל אדם שמלווה לחבירו משעבד אותם לחוב לפי שהם קיימים תמיד. המשנה אומרת שקרקעות נקנות בכסף בשטר ובחזקה. חזקה = חופר מעט בקרקע או נועל או פורץ כל שהוא.

נכסים שאין להם אחריות: מטלטלין.

נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות וכו': כלומר אם מכר מטלטלין עם הקרקע, ברגע שהקונה קנה את הקרקע בכסף שטר וחזקה נקנו המטלטלין עם הקרקע.

וזוקקין וכו': הנכסים שאין להם אחריות (= מטלטלין) זוקקים את הנכסים שיש להם אחריות (= קרקעות) להישבע עליהם. ביאור: הדין הוא שלא נשבעים על הקרקעות (= אם אדם התחייב שבועה על תביעת קרקע אינו נשבע), אבל אם מישהו תובע אותו על כלים (= מטלטלין) וקרקעות, כיון שהוא התחייב להישבע לו על הכלים הרי שהוא נשבע אגב המטלטלין גם על הקרקעות.

גמרא: ואימא עד דאיכא שטר: אולי הקרקע נקנית רק כשיש שטר עם הכסף?

תשובה: אי כתיב יקנו וכו': בפסוק נאמר תחילה "שָׂדוֹת בְּכֶסֶף יִקְנוּ" ואח"כ "וְכִתּוּב בְּסֵפֶר וְחֲתוּם", ומכאן שהכסף הוא זה שקונה והשטר בא רק לראיה על המכירה.

אמר רב: דברי המשנה שקרקע נקנית בכסף ללא שטר זה רק במקום שלא רגילים לכתוב שטר מכירה, אבל במקום שרגילים לכתוב שטר מכירה אין הקרקע נקנית בכסף בלבד, שכיון שרגילים בכך לא סמכה דעתו של הקונה לקנות עד שיקבל שטר, ועיקר דעתו לקנות ע"י השטר. אבל אם פירש ואמר שרצונו לקנות בכסף בלבד או בשטר בלבד, קנה.

כי הא דרב אידי בר אבין: כמו רב אידי בר אבין כשקנה קרקע אמר למוכר - אם אני ירצה לקנות בכסף אקנה בכסף, ואם אני ירצה לקנות בשטר אקנה בשטר. והטעם שאמר כך, כדי שאם המוכר ירצה לחזור בו יאמר לו אני רוצה לקנות בכסף וכיון שכבר שילמתי אינך יכול לחזור, ואם הוא ירצה לחזור בו יאמר למוכר אני רוצה לקנות בשטר וכיון שעדיין לא קיבלתי את השטר אני יכול לחזור בי.

*

אלא מהכא "ואֶקַח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה": משמע שיש קניין גם בספר (= שטר) לבדו.

אמר שמואל: רק בשטר מתנה יש קניין בשטר לבדו, אבל בשטר מכירה לא קנה עד שיתן לו את המעות, לפי שאין בדעת המוכר להקנות עד שיקבל מעות.

קושיא: מתיב רב המנונא: למדנו בברייתא שמוכרים קרקע בשטר לבדו, וזה שלא כדברי שמואל.

תירוץ: הוא מותיב לה והוא מפרק לה: כלומר רב המנונא הקשה והוא מתרץ: הברייתא עוסקת באדם שמוכר את שדהו מפני שהיא רעה, ונוח לו שהקונה יקנה אותה בשטר בלבד כדי שלא יוכל לחזור בו.

רב אשי מתרץ: הברייתא עוסקת באדם שרוצה לתת את השדה שלו במתנה, וכוונת הברייתא שהוא כותב לו בשטר גם 'שדי מכורה לך' (למרות שאין כאן מכירה כלל) וגם 'שדי נתונה לך', וזה כדי לייפות את כוחו של מקבל המתנה, כלומר שנותן המתנה מקבל על עצמו אחריות על המתנה, שאם יבוא בעל חוב של הנותן ויגבה מהמקבל את הקרקע בחובו, ילך מקבל המתנה ויגבה מהנותן את דמי השדה הכתובים בשטר.

*

אמר קרא 'ושבו בעריכם אשר תפשתם': כך אמר גדליה בן אחיקם ליהודים המועטים שנשארו בארץ לאחר חורבן בית ראשון. הגמרא מבארת שהתפישה של הכתים תהיה על ידי הישיבה בתוכם, דהיינו בקנין חזקה.

*

דבר הנקנה מיד ליד: כלומר הפסוק מלמד שהמטלטלין נקנים מיד אל יד דהיינו במשיכה.

ולרבי יוחנן: לדעת רבי יוחנן מדאורייתא מעות קונות וחכמים תקנו שלא יקנו עד שימשוך הלוקח. (גזירה שלא יאמר המוכר ללוקח לאחר ששילם את הכסף 'נשרפו חיטיך בעליה' והפסדת את כספך. אך כאשר לא חל הקנין ידאג המוכר לשמור על התבואה). ממילא לדעת רבי יוחנן קשה מדוע כתבה המשנה את קנין משיכה? והתשובה: המשנה כתבה את הקנין שתקנו חכמים.

*

מתנות.. עם ערי מצורות: משמע שהמתנות נקנו להם יחד עם הערים, כלומר אגב הקנין בערים נקנו גם המטלטלין.

איבעיא להו בעינן צבורים: האם בכדי להקנות את המטלטלין בקנין אגב, צריך שהם יהיו צבורים ומונחים על הקרקע, או אפילו כשהם מונחים במקום אחר - כאשר הקונה עושה קנין בקרקע הוא קונה גם אותם בכל מקום שהם.

ולכתוב עליה פרוסבול: הדין הוא שהמלוה יכול לכתוב פרוזבול רק אם יש ללווה קרקע. המשנה אומרת שאפילו קרקע כלשהי של הלווה מספיקה לכך.

הרחכת הביאור: מלוה הכותב 'פרוסבול' חובותיו אינם נשמיים בשמיטה. הלל תיקן זאת בגלל שראה שהמלוים נמנעים מלהלוות כסף מחשש שמא הלווה ימתין לשמיטה שתשטמ את החוב, ובכך הם עוברים על איסור מפורש "הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן יְהִי דָּכָר עִם לְבָבְךָ לְלַיֵּעַל לְאֹמֶר קִרְבָּה שְׁנַת הַשְּׂבֵעַ שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינֶךָ בְּאֶחִיד הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ". ולכן תיקן הלל שהמלווה יכתוב שטר שבו הוא מוסר את חובותיו לבית דין והם יגבו אותם, ואז בעצם המלוה משמש רק כשליח שלהם לגבות את החוב.

הדין הוא שכותבים פרוסבול דוקא אם יש ללווה קרקע. והטעם כי חכמים לא תקנו תקנה לדבר שאינו מצוי, ורוב הלוואות ניתנות רק באופן שיש ללווה קרקע שאז המלוה סומך שיהא לו מניין לגבות את החוב. ואפילו קרקע כלשהי מספיקה, כי אפשר לגבות בה שוב ושוב.

ואי אמרת בעינן צבורים: הרי אי אפשר להניח על קרקע כלשהי כלום. אלא בהכרח מדברת המשנה שהמטלטלין לא צבורים על הקרקע, ומוכח שקנין אגב הוא אפילו כשאינם צבורים.

דחייה: **תרגומא רב שמואל בר ביסנא**: ביאר רב שמואל בר ביסנא את המשנה: מדובר שהוא נעץ מחט בקרקע ואת המחט הזו הוא מוכר לו יחד עם הקרקע הכלשהי, וכשהקונה עושה חזקה בקרקע הוא קונה גם את המחט.

קנסתן! איכפל תנא וכו': ציערת אותי בדבריך, וכי התנא הטריח את עצמו לכתוב דין של מכירת מחט?...?

אמר רב אשי: מי אמר לנו שהמוכר לא תלה במחט הזו מרגלית השווה אלף זוז? כלומר מדובר באופן הזה ולכן התנא הכתב את הדין של קנין אגב.

ת"ש.. מעשה במדוני אחד: איש אחד שהגיע מ'מדון'.

אין לו תקנה: כלומר אין לך תקנה אחרת אלא רק להקנותם אגב קרקע. להלן הגמרא תקשה הרי יש אפשרויות נוספות.

הלך ולקח בית סלע: הלך האיש וקנה קרקע 'בית סלע'. הגמרא מבינה שהכוונה לקרקע בגודל סלע. ואמר האיש: החלק הצפוני של הסלע יהיה לפלוני ועימו מאה צאן וכו'.

מוכח שניתן להקנות בקנין אגב גם כשהמטלטלין לא צבורים, שהרי לא יתכן להניח כל כך הרבה דברים על סלע אחד.

דחייה: **מי סברת**: האם אתה סובר שהכוונה לסלע ממש? לא, הוא קנה קרקע גדולה רק שהיא היתה קשה לזריעה כסלע ולכן קראו לה כך. הקרקע הזו נקנתה בזול ולכן הוא קנה אותה.

מעשה באדם אחד שחלה: נחלקו רבי אלעזר וחכמים (במסכת בבא בתרא) האם 'דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמי'. לדעת רבי אליעזר שכיב מרע נחשב כאדם רגיל וכשהוא מחלק את נכסיו בעל פה לפני מותו, עליו להקנות אותם בקנין כראוי. לדעת חכמים 'דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמי' והם נקנים באמירה בלבד בלא קנין.

את הברייתא דלהלן יש השונים כדעת רבי אליעזר ששכיב מרע דינו ככריא, ולכן המעשה היה בחולה שכיב מרע שרצה להקנות הרבה מטלטלין לאדם אחד לפני מותו, והוא לא היה יכול להקנות אותם באמירה אלא היה עליו לעשות קנין. ויש

השונים את הברייתא כדעת רבנן ששכיב מרע מקנה באמירה, ולכן המעשה היה באדם בריא שרצה לתת את המתנה והיה עליו לעשות קנין.

הלך ולקח בית רובע: קנה שדה בגודל של זריעת רובע קב, ואמר שטפח על טפח מתוכה הוא נותן לפלוני ועימו מאה צאן וכו'.

דחיה: הכא במאי עסקינן לדמי: לא מדובר שהוא הקנה לו צאן וחביות ממש, אלא מדובר שהוא הניח סכום כסף בשווי מאה צאן ומאה חביות על הקרקע בגודל טפח.

הכי נמי מסתברא: שמדובר בכסף. כי אם היה מדובר בצאן וחביות, מדוע אמרו לו שאין לו תקנה להקנות אותם מלבד בקנין אגב? והרי היה יכול להקנותם בקנין חליפין (= הקונה נותן למקנה כלי, וכשהמקנה זוכה בו הוא נותן לו בתמורה את החפץ). אלא מדובר בכסף, וכסף אי אפשר להקנותו בחליפין ולכן הוצרך לקנין אגב.

דחיה: ואלא מאי לדמי? ניקנינהו ניהליה במשיכה: גם אם מדובר בכסף, הוא היה יכול להקנותו במשיכה (שיבוא המקבל מתנה וימשוך את הכסף). אלא בהכרח מדובר שהמקבל מתנה לא היה יכול לבוא, ולכן הוא לא היה יכול להקנות את הכסף במשיכה. ואם כן יתכן שמדובר בצאן וחביות ממש, והסיבה שהוא לא עשה קנין חליפין כי המקבל מתנה לא היה יכול לבוא, וקנין חליפין נעשה בכליו של הקונה (כאמור שהקונה נותן את הכלי שלו למקנה ובכך הוא מעניק לו את המתנה).

וניזכינהו ניהליה אגב אחר: מדוע הוא לא הקנה אותם במשיכה על ידי אדם אחר, שימשוך אותם האדם האחר ויזכה בשביל המקבל שלא יכל לבוא?

תירוץ: לא סמכה דעתיה: הנותן מתנה לא סמך על אנשי המקום שם שישמרו על המתנה בשביל המקבל, והוא חשש שהם יאכלו את הצאן והחביות.

ואלא מאי אין לו תקנה: מדוע אמרו ש'אין לו תקנה' הרי היתה אפשרות אחרת רק שהוא לא היה מעוניין בה?

תירוץ: הכי קאמר למאי דלא וכו': כוונתם היתה לומר: למי שלא סמכה דעתו על אנשים אחרים - אין לו תקנה אחרת מלבד להקנות בקנין אגב.

ת"ש מעשה ברבן גמליאל: רבן גמליאל נזכר שהוא לא עישר את השדה שלו, ואסור לחברים להשהות דבר שאינו מתוקן. ולכן הוא אמר לרבי יהושע בן חנניה

שהיה לוי והיה איתו בספינה, שהמעשר ראשון שהוא עתיד להפריש יהיה נתון לו, והמקום שעליו מונח המעשר כלומר הקרקע תהיה מושכרת לרבי יהושע, ורבי יהושע נתן לרבן גמליאל פרוטה בשביל לשכור ממנו את המקום, ואז הוא קנה את הפירות (המטלטליו) אגב הקרקע (שקנה אותה לשכירות).

[מצב זה נקרא 'קריאת שם'. ואפילו שעדיין לא הופרשו הפירות בפועל, כבר אינם טבל והאוכלם אנו חייב מיתה. תסו' מבארים שרבן גמליאל לא חשש שבני ביתו יאכלו את הפירות הללו, אלא חשש שיאכלו פירות אחרים שהיו לו מהשדה הזו. ולכן כאשר הוא קרא שם על הפירות הללו, הוא תיקן את הפירות האחרים, וכאשר הוא יגיע לביתו הוא יצטרך להפריש את הפירות בפועל].

ועישור אחר: והמעשר עני שאני עתיד להפריש (כי היתה זו שנת מעשר עני) יהא נתון לעקיבא בן יוסף שהיה גבאי של העניים ושהה שם בספינה.

מוכח שבקנין אגב צריך שהמטלטליו יהיו צבורים בקרקע, כי אחרת מודע הוצרך רבן גמליאל להשכיר להם את הקרקע של הפירות ולא יכל להקנות להם אותם אגב קרקע אחרת?

תירוץ: שאני התם: אין ראייה משם. כי הסיבה שרבן גמליאל הקנה להם דוקא את הקרקע של הפירות, בכדי שהם לא יצטרכו לטרוח ולהוציא את הפירות באופן מיידי מהקרקע, אלא יוכלו להשהות אותם בקרקע עד שירצו לקחתם.